

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

TEREZA MENTÍKOVÁ

INTERPRETACE DÍLA JANA NOVÁKA DĚDA

OLOMOUC 2017

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jaroslav Vala, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne 16. 4. 2017

Tereza Menšíková

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji panu doc. Jaroslavu Valovi za odborné vedení mé bakalářské práce, za rady k tématu, doporučení pramenů a podporu.

OBSAH

1.	ÚVOD.....	1
2.	JAN NOVÁK ó fiVOTOPIS.....	2
2.1	MLÁDÍ.....	2
2.2	SPISOVATEL.....	2
2.3	SCÉNÁRISTA.....	4
2.4	OCEN ĚNÍ.....	5
2.5	ZÁV ĚREM.....	5
3.	D JINNÉ POZADÍ ROMÁNU D ĚDA.....	7
3.1	KOLEKTIVIZACE.....	7
3.2	HISTORIE KOLEKTIVIZACE V EVROP Ě.....	7
3.3	KOLEKTIVIZACE ĚSKOSLOVENSKA.....	9
4.	INTERPRETACE ROMÁNU D ĚDA.....	11
4.1	ZÁKLADNÍ INFORMACE.....	11
4.2	KOMPOZICE.....	11
4.3	D J.....	12
	HLAVNÍ D ĚJOVÁ LINIE.....	12
	VEDLEJŠÍ EPIZODY.....	13
4.4	HLAVNÍ POSTAVY.....	14
	D ĚDA.....	14
	VNUK.....	17
	JOZEF.....	20
4.5	VEDLEJŠÍ POSTAVY.....	21
	MÁMA.....	21
	BABI KA KOBRA KRÁLOVSKÁ.....	21
4.6	MOTIVY.....	22

VZPOMÍNKA	22
NENÁVIST	23
PENÍZE A KORUPCE	23
STÁRNUTÍ	25
TAJEMSTVÍ	25
NÁBOŽENSTVÍ	26
K	26
4.7 JAZYK	26
5. ZÁV R	28
6. PRAMENY	29
7. ANOTACE.....	31

1. ÚVOD

V bakalářské práci se budeme zabývat životem a dílem Jana Nováka se zaměřením na interpretaci románu *D da*.

V první části s názvem Jan Novák se seznámíme s osobností autora. V jeho životopise uvedeme, z jakého prostředí pocházel a co bylo důvodem emigrace do Ameriky po r. 1968. V podkapitole Spisovatel zmíníme Novák v spisovatelský vývoj od básní a film po scénáře. Objasníme, co jej dovedlo k sepsání první povídky, jaká díla vytvořil v angličtině a jaká byla psána přímo pro české publikum. Než staneme pouze u Nováka jako spisovatele, ale zaměříme se i na další pole jeho osobnosti, na scénaristiku. V této profesi pracoval s osobnostmi velkého formátu, jako jsou Miloš Forman a Václav Havel. Na závěr zmíníme důležité ocenění, která mu byla za tvorbu udělena.

Pro správné pochopení tématu knihy zmíníme další kontext. Zaměříme se na komunistickou totalitu a na pojmy kolektivizace vesnice, kulak, ad. které jsou jádrem románu. Zmíníme, kde kolektivizace vznikala, jak probíhala v SSSR a jaké měla důsledky. Dále nás bude zajímat, jak se tento nový proces obhospodářství podařilo ujal v tehdejší Československu. Jaké byly sliby, fakta a mýty.

V části třetí interpretujeme samotný román. Po uvedení základních informací rozebereme jednotlivé roviny díla. Pro orientaci uvedeme i výtah hlavního děje (děj v příběhu) a důležité vedlejší epizody (příběhy členů rodiny). Charakterizujeme hlavní postavy: dědu, vnuka, a Jozefa a interpretujeme jednotlivé motivy knihy. Nevynecháme ani jazykovou rovinu, neboť autor v jazyk a projev je velmi specifický.

Cílem naší práce je představit tená m historický román *D da* a motivovat je (zvláště mladší generaci) k jeho přečtení, aby se neuklínili historii pouze z pojmů, ale aby si také prakticky dokázali představit, v čem totalita a kolektivizace spočívaly a jak dopadaly na životy lidí. Vytyčeného cíle chceme dosáhnout skrze interpretaci jednotlivých rovin románu.

2. JAN NOVÁK Ó ŽIVOTOPIS

2.1 MLÁDÍ

Jan Novák ó scénárista, dramatik a v neposlední řadě spisovatel, je umělcem, jak sám označuje *špodivn ě za aditelnýmō* (Vltava [online]), jeho tvorba se totiž kloní hned na dvě strany ó esky psaná do naší země a anglicky psaná do šNového světa, tedy do Ameriky.

Spisovatel se narodil 4. dubna 1953 v Kolíně, a celých –estnáct let života prožil ve vlasti. V r. 1969, po obsazení naší země vojsky Varšavské smlouvy, emigroval s rodinou. Důvod emigrace se jako sedmnáctiletý dozvěděl až v rakouském lágru, který se pro jejich rodinu stal přestupnou stanicí na trase Československo ó USA. Sám autor s určitou dávkou ironie dodává: *šNo, byli jsme velice političtí emigranti, protože otec bojoval proti komunismu tím, že zpronev ěval peníze. (í) V–echno to prosázel v Sažce. Milion korun.ō* (Uvolněte se, prosím [online]) S vášněmi jí tváří v–ak dodává: *šProblémem byly následky. Otec ty peníze zpronev ěl tak, že vedl kampaň ku v továrně a tam měl klasickým způsobem 2 knihy a asi 2/3 vkladu za posledních 13 let zpronev ěl, což mi připadá úplně neskutečné. On byl velice schopný člověk. To byl milion korun v té době, ale ty peníze byly státní, takže to bylo naprosto abstraktní ó jejich komunismus také semlel, (í).ō* (Host Radiožurnálu [online]) Jan Novák sám prožíval tuto nejistou dobu fllostně, v Československu měl svou lásku a s mladickou naivitou a odhodlaností v ěl v obrácení režimu, který se v –edesátých letech rozvol ěval. Celá jeho rodina, tedy otec, matka a dvě sestry, se tak po roce čekání dostala do amerického města Chicago. Na zdejší prestižní univerzitu vystudoval magistra humanitních věd. Vysokou lauku dodává univerzita například to, že zde studovalo a učilo na 88 držitelů Nobelovy ceny. Pro ilustraci uvádíme úryvek z rozhovoru, kde se zmíní uje: *šTam je třeba ekonomické oddělení. V kantýně v–ichni sedí u jednoho stolu a jeden z nich vyhrál naši Nobelovu cenu a říká: šNo, konečně mám Nobelovu cenu,ō že si s nimi popovídá jako rovný s rovným, aby to nebylo trapné, protože v–ichni u toho stolu uflm ěli Nobelovu cenu. (í) Tak tam jsem začal psát.ō* (Uvolněte se, prosím [online])

2.2 SPISOVATEL

šFaulkner říká, že nejprve pěme básně, pak zkrachujeme s básněmi, tak začneme psát povídky, a když zkrachujeme s povídkami, tak pěme romány. Což je můj klasický vývoj ó jako vývoj spisovatele.ō (Uvolněte se, prosím [online])

Jako spisovatel začínal tedy s básni, ze kterých sešlo v době, kdy se na vysoké škole objevila možnost vyhrát v soutěži 1 000 dolarů za povídku, proto neváhal, povídku napsal a cenu vyhrál. Povídka se zalíbila také Josefu Třkvoreckému, který nabídl Janu Novákovi vydání knihy. Novák proto nelenil, k této povídce dopsal další a vznikla kniha *Striptease Chicago*, která se zabývá problémy spojenými s českou emigrací během 80. let. Samotná výherní povídka má tento děj: *Što je povídka z pohledu malého kluka, emigranta, jehož rodiče odleteli nechat se rozvést do Las Vegas a nechali kluka u strýka. Strýek je stranný nacionalista, snaží se vtipit klukovi nějaká fakta z české historie. Povídka začíná tím, že pan prezident Masaryk, aby si ufil pověst státotvůrce, si na stará kolena nechá voperovat opičí flázy, (1918).* (Uvolněte se, prosím [online]) Není divu, že za toto uražení štatistika národa se k němu otočila žádý chicagské deníky pro české emigranty s titulky typu *ŠCo si to ten Novák dovoluje?* (Uvolněte se, prosím [online]) ovšem, na druhou stranu, získal díky nakladatelství 68 Publishers, což mělo pozitivní dopad na jeho budoucnost.

Spisovatelskou kariéru začínal Novák rozvíjet již na vysoké škole, avšak nebyl se stal uznávaným spisovatelem, potěboval básně a nejraději inspiraci. Součástí seberealizace bylo také studium nejraději profesí. Z nabytých zkušeností poté mohl čerpat i ve své tvorbě. *ŠKdyž jsem vystudoval jako magistr humanitních věd, tak jsem pracoval v sodovkárně, pak jsem rozvářel chleba, prodával jsem vysavače, dále jsem zahradník, hlídá dě. Poté jsem se šchytil u telefonní společnosti dále jsem vedoucího v počítačové provozu ó to byl skvělý šjob, napsal jsem o nich knihu. (1920) Pak jsem se šřivil psaním, ale došly peníze, tak jsem 3 roky v Chicagu rozvářel šprachy a pak jsem se začal šřivit pouze psaním.* (Host Radiožurnálu [online])

Knihou, která následovala, byl anglicky sepsaný *Milionový Jeep*. Ten zachycuje život jeho otce, jenž byl velice pestrý od mládí za nacistické okupace, přes zpronevření peněz v Československu a následnou emigraci, až po jeho smrt v USA. Zvláštností je, že Novák svá díla pro české vydání nepíše sám, ale nechává tuto práci přímě překladači. V tisku však není spokojen, ač na výjimku týkající se právě překladači této knihy Jaroslavem Koňánem. Jej přímě švyná do oblak. Za publikaci dostal v Americe dvě ceny *ŠCarl Sandburg Award pro chicagské autory a Friends of Literature Award*. K českému vydání mu sepsal předmluvu *Václav Havel* (Osobnosti [online]), se kterým se přátelil.

Již jsme zmínili téma Novákových překladači. Autor se k této otázce vyjadřuje takto: *ŠDoma v tisku mluvíme anglicky, protože to je snazší, i když jsem si dal záležet na tom, abych*

d ti nau il esky. Jezdí sem a milují to tady. V t-inou pí-u anglicky, protofle mi to tak naskakuje více. Kdyfl musím napsat n jaký scéná i adaptaci eské látky, tak pí-i rovnou esky. Jsem opravdu rozkro ený, rozpolcený, totální schizofrenik.õ (Vltava [online])

V oblasti beletrie je-t zázá il v pouze anglicky psaném *The Grand Life* a *The Enormous Facts of a Small Life*. Dílem spí-e faktografickým je *Prague in Velvet*, esky *Samet a pára*, kde zachycuje t i d leflité dny b hem p evratu r. 1989 v Praze.

Zatím dobrý je kniha zalofená na historických pramenech, na p íb hu sporných postav na-ích d jin, brat í Ma-ín . K otázce, zdali byli vrazi, se vyjad uje takto: š(í) lov k by nebyl schopný sed t a psát 800 stránek o Ma-ínech, kdyby si myslel, fle jsou vrahové. (í) Ale m nejvíc upoutal ten výkon, co dokázali, fle utekli východním N meckem. (í) v jejich p ípad , samoz ejm , je jasné, fle ten eský pohled je dost zkreslený, protofle spousta lidí má stra-n zkreslené p edstavy o tom, co se opravdu událo. Fakta jsou velice málo známá (í). Jejich základní zásadou bylo, fle kdyfl lov k v uniform se zbraní v ruce chrání reflim, který zabíjí lidi, který obehnal zemi drátem a kaflého tam drflí proti jeho v li, bere lidem majetky na v-ech stranách, který vyhlásil, fle má patent na rozum a skute uje tady v deckou historii, tak si za to nese zodpov dnost.õ (Uvoln te se, prosím [online])

Tato kniha i dal-í vznikají typickým autorským zp sobem: nejd íve p ichází my-lenka, která v autorovi za íná kvasit, a kdyfl je zralá, tak se autor posadí k psacímu stolu a pí-e. Sám o sob tvrdí: *šJá jsem naprosto instinktivní psavec, fle m n co osloví, ani nevím ím, a jdu po tom, a teprve p i psaní si ujas uju, co se vlastn stalo.õ (Uvoln te se, prosím [online])* Zajímavým termínem, který pouflívá pro své psaní je psaní šz b ichaõ. *šTo znamená, fle lov ka to pudí a myslím, fle u v cí psaných z hlavy je nebezpe í, fle to bude p ekombinované a chytré, kdefto pro dobré psaní je d leflitý emotivní zábr, zapojení intuice. asto, kdyfl mám n jaký problém, tak si jdu lehnout a probudím se a vím p esn jaké je e-ení. Nep emý-ílím hlavou, ale nechám p emý-let intuici.õ (Host Radioflurnálu [online])*

Mén významná jsou jeho dramata *ífci (Czechs)* a *Alja-ka (Alaska)*. Druhá hra byla uvedena i v esku, v brn nském Divadle Husa na provázku. Novák ov-em nep sobí pouze jako spisovatel a dramatik, ale také jako scénárista.

2.3 SCÉNÁRISTA

Velkým osobním úsp chem a p ekvapením pro n j bylo navázání kontaktu s oskarovým reflisérem Milo-em Formanem. Jednoho dne mu slavný eský reflisér zavolal a zeptal se jej,

jestli by se nepodílel na jeho scéná i k novému filmu *Valmont*. Novák souhlasil, ale scéná se mu nezamlouval, proto pro n j nebylo jednoduché vyjád it tento názor p ed Formanem a mnoha sv tovými producenty. Mofná i díky této p ímosti vzal sv tový režisér jeho úhel pohledu v potaz a společ n p epsali scéná . *Valmontem* to neskon ilo, s Formanem spolupracoval i na *Goyových p ízracích*. Jako scénárista se podílel také na *Nejasné zpráv e o konci sv ta*, kterou režíroval Jakubisko, i na eském snímku *Báje ná léta pod psa* dle Vieweghovy literární p edlohy. Slavným po ínem vyplývajícím z p átelství s Formanem byla Formanova autobiografie s názvem *Co já vím*.

Mezi jeho povedené snímky se dále adí autobiografie *Ob an Václav Havel jede na dovolenou*. Snímek nato il ve spolupráci se svým synem Adamem. Společ n zdokumentovali Havlovu šdovolenou, kterou podnikl jako disident, kdy jezdil po eskoslovensku a nav-t voval své p átele. ŠA *na východ uflbyl Gorba ov, tak on tla il trochu na pilu a snažil se zjistit, kam afl s tím m fle zajít, a zjistil, fle ne moc daleko, protofle b hem toho týdne byl 2x zav ený na 48 hodin, kam p ijel, tam byly domovní prohlídky (í) a sledovalo ho 300 policajt . (í)*. Na úsp -ný dokument navázal otec se synem filmem *Ob an Havel p ikuluje*, který se v noval období Havlovy práce v pivovaru, jeřl mu ukázala nové spisovatelské mofnosti, a kde získal řlivotní zku-enosti. Havel provázel Nováka i dále, proslavil se p ekladem jeho her *Audience*, *Vernisáfl*, *Protest* a *Zahradní slavnost*. P eklady jednoaktovek vydal r. 2009 ve dvojazy né knize *Ob an Van k/Citizen Van k*. (Spisovatelé [online])

2.4 OCEN NÍ

Jan Novák získal za své dílo mnoho ocen ní, zmíním ta nejd leřit j-í. První z cen byla Cena Egona Hostovského za rané dílo *Miliónový jeep*. Kniha o brat ích Ma-ínech *Zatím dobrý* mu r. 2005 p ínesla prestiřní cenu Magnesia Litera pro knihu roku. O dva roky pozd ji obdržel cenu Josefa Třkvoreckého za román *D da*.

2.5 ZÁV REM

Sou asný spisovatel se svým v kem a zku-enostmi adí mezi mlad-í generaci emigrace. Na rozdíl od E. Hostovského, J. epa i J. Třkvoreckého, kte í p í-li do Ameriky jřl s jasn vyhran ným spisovatelským stylem, je on sou asníkem generace, která vyr stá v osobnosti teprve v zahrani í a je mén zatřřlena eskou literární tradicí. Slovník eské prózy uvádí mezi

příslušníky této generace také J. Pelce i L. Moníkovou. Míjí stádky v Česku a Americe. S manželkou má dvě děti, syna Adama a dceru, která hraje hokej za českou Reprezentaci. K Chicagu a život v Americe se vyjadřuje takto: *ŠV sociologii existuje pojem air condition powerty ó jako bída s klimatizací, což je americká bída s klimatizací. V Americe jsou nejchudší lidé ti nejtlustší. Protože jedí nezdravá jídla a každý člověk má na to, aby se zakousnul. Amerika je dost tvrdá a život tam je dost stresující a dělá to v poslední době více a více pilulkami. Ne dělá to alkoholem, cigaretami.* (Host Radiofornálu [online]) Na samotném Chicagu si váží jeho opravdovosti, *šChicago je městem, které si na nic nehraje.* (Host Radiofornálu [online]) Snad pro tuto upřímnost se zde spisovatelé zalíbilo tak, že se zde usadil a dodnes na tomto místě žije.

Nyní se přesuneme k dalšímu pozadí knihy *Děda* a objasníme si, jak vznikla a jak se u nás projevila kolektivizace.

3. D JINNÉ POZADÍ ROMÁNU D DA

3.1 KOLEKTIVIZACE

Není to tak dávná historie, co u nás kolektivizace probíhala. Při zmínce tématu mé bakalářské práce se objevují dvě odlišné reakce. Má generace se při vyslovení termínu kolektivizace zatváří nejistě a nanejvýš dojdou k závěru, že patří souvisí s komunismem. Kdežto u generace mých babiček a dědek je toto téma velice živé, nebo je to (jako obyvatel vesnice) velice zasáhlo. Proto se nám zdá důležité nezapomínat na moderní historii našeho národa a připomenout jí hlavně mladší generaci, která bude ovlivňovat budoucnost naší země. Novák v románě je taktéž sbírání vzpomínek jeho rodiny. Zmíní tedy jasná a stručná fakta, jak u nás probíhala zemědělství a vesnice probíhala.

3.2 HISTORIE KOLEKTIVIZACE V EVROPĚ

Kolektivizace byla procesem přeměny zemědělství ze soukromého na kolektivní, z kapitalistického na komunistické. V jeho rámci byli soukromí zemědělci zbaveni půdy a zařazeni do kolektivních hospodářství. Tato idea, úplně zmizet léty prověřené zprávy hospodaření, souvisela s podnicováním třetího boje práva na vesnici, kde byla společnost pevná a dobře propojená, takže by mohla mít sílu vzepít se novému komunistickému režimu.

V Rusku probíhala na této rovině kolik reforem zemědělství. Stolypinova reforma z r. 1906 soukromé zemědělce podpořila, následná Leninova NEP (Nová ekonomická politika) ufl soukromníky zcela potlačit, ale stále umožňovala hospodařit středním a velkým zemědělci. Velký a rázný zlom přichází s okamžikem, kdy se r. 1927 moci definitivně ujímá Stalin, který v zájmu proletariátu zakazuje soukromé vlastnictví bez výjimky. Lidé hromadně vstupují do velkých organizací nazvaných jako kolchozy (rus. kollektivnoje chozjajstvo = kolektivní hospodářství) i sovchozy (rus. sovětskoje chozjajstvo = sovětské hospodářství).

Velmi populárním se v té době stal pojem škulaků. Samotné slovo škulaků vzniklo již za Stolypinových reforem a šv *doslovném p ekkladu ozna ovalo p stě* (Historie.cs [online]). Lenin a Stalin uflivali pojmu *š kapitalistické flivly na vsi, ō* (Jech, 2008, s. 59) avšak tento název zněl dosti knižně a odtahit. Označení statká také nebylo přijatelné, protože označovalo vrstvu majetných statkářů, kteří již byli zlikvidováni. Označení přirozené autority přinesla také slova jako sedlák i velkosedlák. U nás byl dlouho problém najít správný překlad, který by vystihoval jeho hlavní obsah. Do sporu vstoupil sám Gottwald a doporučil výraz *š bohá ō*. V dekou

formulí *š Kulaci jsou ti, kteří vykořisťují, o pinesl V. Kopecký, V. Sova se pro změnu zaměřil na jeden ze znaků kulaků drfění t fkých mechanizačních prostředků: š Traktor se dá p isoudit jen kulak m.õ (Jech, 2008, s. 59) Mezi dobové charakteristiky se adily také: š v-i, pijavice, vrazi, maskování nep átelé provád jící podvratnou práci, ad.õ (prezentace Stalinský teror [online]). Tato ozna ení vyv rala z kréda: š kulaci jsou zapojeni do nep átelské innosti proti státu, p ipravují spiknutí, udržují kontakty s nep átelskými zem mi.õ (prezentace Stalinský teror [online])*

Ve skute nosti se jednalo o soukromé zeměd lce, kteří zaji ovali práci a obffivu celé vesnici. Mnozí z nich necht li své soukromé statky opustit a p enechat státu. Když ovšem projevíli odpor, okamžit ě jim byly zvednuty dan ě, odebrána práce, vzaty potravinové lístky, zamítnuto studium a spole nost na vesnici se proti nim za ala bou it. Generace, která jífl byla vychována v tzv. škultu bojeõ byla zfanatizována a do boje proti zeměd lci m se sm le zapojila.

asto lidé vyuffřivali t řdního boje k vy ízení svých osobních út ō z ruské historie se nap . jedná o p řb h rodiny Golovinových. Jednalo se o spokojenou rodinu mající velký statek a zam stávající lidi z vesnice. Zam stávali také mladého Kolju Kuzmina, který m l otce alkoholika a byl jedním z nejchud ěch obyvatel vesnice. Práv tento hoch se ihned chopil mořnosti, a jakmile byla kolektivizace nastolována, stal se v d ěm opozitní strany a zruinoval celou rodinu ō fleny a d ti uprchly p ed zat ením a muřni byli deportováni do gulag ě. Tato historická postava má mnoho spole ných rys ś postavou Jozefa, která v knize *D da* vystupuje v podobné úloze.

D leffitě je zmínit také d sledky kolektivizace. Jedním z nich byla chudoba ō vesni aně p i-li o základní zdroje obffivy (jelikoř byly potraviny p evářeny do m st), coř v mnohých p řpadech vedlo ař k hladomoru. Web *Moderní historie* se k této problematice vyjad uje jasn a stru n ě, za dva m síce byla do kolchoz ě nahnána polovina rolnictva (tj. 60 milion ě lidí) a mezi lety 1929 ō 1933 ztratilo na 10 milion ě rolník ō domov. T m z stal po zbytek řlivota ceřch kulaka. Pokud si rolník ponechal řást úrody, hrozilo mu 10 let v lágru nebo trest smrti. Za samotné projevení odporu, tedy za škontrarevoluci a vzpouruõ bylo zast eleno dal ěch 20 200 osob. Celý takto vedený systém zkolaboval. Nejciteln ěm d sledkem byl hladomor, který se nejvíce projevil v oblastech nejúrodn ěch¹, kde znamenal smrt ěsti milión ě lidí². Dokladem

¹ Ukrajina, Kazachstán

² I p es to, vyv řel SSSR ro n ě 18 milion ě metrických cent ōbilí do zahrani í, z ehofl financoval industrializaci.

krutosti byl text v d jinných souvislostech soudobého plakátu, kde se pí-e: šSníst vlastní dít je barbarský in!õ. Tak dalekosáhlé byly d sledky p vodn ideálního zp sobu hospoda ení, které m lo lid propojit a zajistit mu sv tlé zít ky. Toliko k SSSR.

3.3 KOLEKTIVIZACE ESKOSLOVENSKA

Po výkladu základních pojm kolektivizace se budeme v následujícím odstavci zabývat pr b hem prom ny zem d lství po sov tském vzoru v eskoslovensku. D jinné informace budeme erpat p edev-ím z po adu Historie.cs - Ukradená p da, z po adu Tajné akce StB, z webu totalita.cz a z knihy Karla Jecha.

Kolektivizace venkova probíhala v eskoslovensku v jednotlivých fázích na konci 40. let a v 50. letech 20. stol. š*Prvotním impulsem byl program zdruřstev ování, vyhlá-ený na IX. sjezdu KS 1949, který byl postupn uskute ován b hem 50. let.*õ (totalita.cz [online]) Martin R ffi ka, pam tník, se v po adu Tajné akce StB zmi uje, že akce Kulak byla zastra-ovací akcí, která vyufflivala jednoho z hlavních prost edk komunismu ó strachu. Mechanismus nahán ní strachu a následné poddajnosti zasařených byl dle n j zásadním postupem reffimu. Pravdou je, že na po átku stála lefl hlásaná Gottwaldem, který ubezpe oval rolníky o tom, že budou pracovat na své p d . Vzáp tí je v-ak p ipravil o v-echo, co v té dob m li. Sami p edstavitelé vlády n kolikrát nav-tívili SSSR a muselo jim být jasné, š*že n co takového nelze v SR zavést, že by to znamenalo úplnou tragédií pro eské (...) zem d lství. A tak (...) se jednou dohodli, (...) že o kolchozech se u nás mluvit nebude.*õ (Historie.cs [online]) Dal-ím krokem proti soukromému vlastnictví bylo p íjetí zákona o JZD r. 1949. Ten p ipravoval soukromé rolníky o p du a u inil z nich státní zam stnance. Dle historika Vladimíra Ku ery, o ekávali komunisté ze strany vesni an dobrovolné slavnostní vstupování do druffstev, jenže sedláci si za svým flivobytím pevn stáli. Proto do-lo k p ehodnocení dosavadní politiky a do-lo k represí, která vyvrcholila v letech 1951 ó 1952.

P emysl Riebl, generální editel Národního zemského muzea, popisuje praktickou ma-inérii kolektivizace. Na po átku stojí sm rnice t í ministr , která obsahuje provád cí p edpisy (obsahují nap . postup, jak p istupovat ke kulackým rodinám), ty jsou rozeslány do jednotlivých krajských ú ad . š*V kařdém kraji, tak vznikla skupina p ti d leřtítých inovník , a ti dali za úkol jednotlivým okresním národním výbor m (kde se shromářdila tzv. š trojkaõ ó StB, SNB, referent pro vnit ní v ci), aby vytipovali 2-3 vesnice, kde je nejv t-í koncentrace t chto š kulak õ (í).*õ (Historie.cs [online]) Poté do-lo k udání konkrétního zem d lce, následn

k zabavení majetku, a často i k okamžitému vysídlení na druhý konec republiky. Systém by snad nebyl tak krutým, kdyby za jeho obecnými pravidly neseděli konkrétní lidé.

Celá tato akce měla velký dopad na psychiku a jedním z jejích důsledků byl bolestný zásah do pospolitosti obyvatel tradiční české vesnice. Sám odborník Karel Jech v rozhovoru pro *T* uvádí, že sousedské vztahy dostaly velkou ránu. Bylo velice těžké, zachovat se jednoznačně. Výše zmíněný pamětník vzpomíná: *Šly p řipady, že to ten hospodář neunesl, že se do rána ob sil, ů* (Tajné akce StB [online]) a sám dodává, že se dosud o tomto zločinu proti lidskosti nikdo oficiálně neomluvil, a kdyby to bylo na místě. V úslech se násilný odsun týkal 1 448 osob, reálné číslo je však mnohem vyšší (3 040 000 lidí). Pořítali je jako šrodinné celky. Tvrdost a nelidskost režimu dokládají i slova děkana FFUK, Michala Stehlíka: *ŠV procesu odsunu byli jasní nepřítelé, N mci. Zatímco (...) proces vnitřního odsunu nemžeme vnímat takhle černobíle. (...) V tomhle p řipad ě-i, Moravané a Slováci vyhán li ěchy, Moravany a Slováky (...). (...) Byla to t řdní záležitost. (...).* (Historie.cs [online]) Selské rody byly vykořeny do potomků odsouzených bylo znemožněno studium na zemědělských, veterinárních a jiných odborných kolech.

Kolektivizace probíhala ve dvou etapách. První etapa násilná kolektivizace byla záležitostí let 1949-53, a probíhala zřejmě souběžně, který jsme popsali výše. Zlomem se stala Zápotockého kritika, ve které slíbil, že nebude bránit nikomu v odchodu z JZD. Následkem bylo hromadné vystupování z družstev (na 70 000 rolníků). Druhá etapa probíhala v letech 1955-1958, přístup již nebyl tak tvrdý a hospodářská situace mnohých JZD se zlepšila.

4. INTERPRETACE ROMÁNU D DA

4.1 ZÁKLADNÍ INFORMACE

Historický román *D da* vyšel r. 2007 v nakladatelství Jiří Krechler & bookman. Autor knihu napsal anglicky a do češtiny ji přeložil společně s Jiřinou Zachovou. Kniha je obvyklého románového rozsahu (224 stran), obsahuje 54 krátkých kapitol s jasnými, stručnými názvy (*Betonové srdce, Jalovice, Zaveno*). Jasnost, střídmost a muflská racionalita a logika jsou pro Nováka charakteristické i ve stylu psaní. Následující kapitoly rozebírají jednotlivé roviny románu (kompozici, děj, postavy a motivy).

4.2 KOMPOZICE

Kompozici definuje *Lexikon literárních pojmů* jako *šití vnitřní výstavbu díla, kterou vytvářejí kompoziční principy, kompoziční postupy a syfletová osnova. Kompozice se tedy zaměřuje na dynamické slofky umělecké výstavby.* (Pavera a Větišková, 2002, s. 182). Z tohoto hlediska uflívá Novák hned několika kompozičním principům (ty, dle Pavery, přispívají ke sjednocení vnitřní výstavby). První je patrný hned v úvodu. Sloflitá vnitřní stavba nám odflává hroby dědy a lidí, o kterých následně kniha pojednává. Jedná se tedy o retrospektivu, zde je patrná i autorova scénářistická zkušenost, kdy úvodní pasáž navozuje volným popisem barvitý obraz, jehofl smysl je nám následně odkryt.

š(...), a vítr odflál ostatky dvou gestapáků, kteří -li najisto, kdyflhledali mouku na d d do statku, a dal-í poryv rozfloukal popel tajného se zlatým odznákem srpu a kladiva na klop , který přijel do vesnice černým tatraplánem (...). (Novák, 2007, s. 5)

Poté se přesouváme do autorovy minulosti a vzpomínky na děd v flivot jsou již uspořádané chronologicky, s jistou mírou gradace, která se nejvíce projevuje v naturalistických obrazech (např. Jozefovi ující dědu, dědova pomsta Jozefovi, nebo v krátké epizodě zmíněné sebevrafla dědova bratra). Jistým způsobem zde fliguruje i retardace děde, která je nejpatrnější v kapitole *Sladké hrušky*, kde je popsáno pouze babičino čekání na dědu.

Hlavní dějovou linii tvoří dědflité flivotní okamflky autorova dědečka z matřiny strany. Kromě té se v příběhu objevují i vedlejší epizody členů rodiny, kteří taktéfl proflii zajímavý a často tflký flivot ve spojitosti s danou totalitní dobou (např. děd v bratr bankéř musel za komunismu zanechat práce v Praze a jít na statek, děd z otcovy strany zaffil koncentrační tabor za II. světové války). Epizody jsou zasazeny mezi dědflí flivot dosti asociativně, tudíž

m fme mít problém se v autorov rodin zorientovat. Z jiného pohledu plnohodnotn dotvá ejí obraz tehdej-í spole nosti a doby tím, fle erpají z flivot n kolika rozdílných lidí.

4.3 D J

Je-t p ed samotným uvedením do d je si tento pojem definujme: *šjedna ze základních kategorií zpracování skute nosti, resp. fikce v literárním textu; do ucelené podoby sestavená ada navzájem provázaných akcí.* (í) *Základem d je je p íb h a události, které vycházejí z interakcí mezi jednotlivými postavami.* (Pavera a V-eti ka, 2002, s. 71) Lederbuchová v *Pr vodci literárním dílem* definuje d j jako tematický základ epiky a dramatu, který je tvo en tématy událostí, spolu s tématem postav.

HLAVNÍ D JOVÁ LINIE

V následující kapitole si stru n p íblíflíme d j románu, abychom se následn mohli zabývat jeho analýzou a mohli si p íb h interpretovat.

Hlavní postavou celého p íb hu je autor v d da, který vlastní velký statek, na kterém zam stnává i dal-í obyvatelé vesnice. Jedním z jeho zam stnanc je také nep íli-inteligentní, ale poctivý lov k Jozef. Ten vyufflívá reflim ke chlácholení své mén cennosti a vy izuje si skrzen j své ryze osobní ú ty. B hem nacismu nahlásí na gestapo, fle jsou na statku schovány potraviny, které m ly být odevzdány, cofl bylo trestáno i deportací do koncentra ního tábora. Gestapo p í prohlídce nic nenachází, ale d da za íná chápat odkud vítr vane. Po skon ení války se dyslektik a dysgrafik Jozef okamflit zapojuje do KS a skrze následnou kolektivizaci zem d lství d dovi zní í hospodá ství a donutí jej ke vstupu do JZD. P í zabija ce posledního d dova prasete dojde k ne- astné události: Jozef d dovi za ne vyhroflovat s bi em, a ten jeho nabídku p íjímá ó nechá se od n j do krve zpráskat, cofl d du pozvedne v o ích jeho vnuka na hrdinu. Vnuk (tedy sám autor, Jan Novák) za ne chápat, pro je d da neustále zap-klý, nep íjemný a domnívá se, fle to je také d vodem, pro jej nemá rád. Proto se mu chce zavd ít, vymyslí na Jozefa lé ku. Po-le na n j stádo mladých bý k , kte í jej mají zabít. Plán ov-em kon í pouze zran ím, a jakmile se ve vesnici rozk íkne, kdo byl viníkem, musí se d da za svého vnuka jít omluvit samotnému Jozefovi a jeho p átel m. Poslední protestní gesto provede sám d da na Svátek práce, tedy šna 1. Máje. Osobn dovede svou poslední milovanou kobyly p ed jatka, a a koli je zav eno, nechá ji tam stát, cofl zp sobí zmatek. Sám odchází dom , kde zanedlouho ve spánku umírá.

VEDLEJŠÍ EPIZODY

Vedle hlavní epizody d dova flivota se v p íb hu objevují i dal-í, v následujících odstavcích se s nimi ve zkratce seznámíme.

Hned první p íb h nám p edstavuje d dova bratra ú etního, který se flivil v Uflhorodu, kde se asem zadluffil. Z toho d vo du utíká do eskoslovenska a prosí svého otce o p j ku. Celá rodina jej p íjímá s radostí, afl na otce, který jej tvrd odmítá. Syn proto odjífldí zp t a s hlavou plnou vý itek páchá sebevrafdu.

šPáchal te dal-í hroznou v c, ale ten et zec h ích byl uftak dlouhý, fle to bylo jedno. Soust edil se na -um ní vánku v listí, ale místo n j cítil jen krásnou v ni lipových kv t , být tak melákem, jak omamná byla ta v n , byla jako orgasmus, (...) jenfle on fládným melákem nebyl, on lípu vnímal jako lov k, a to byl konec, ufl zase po ítala peníze, ten jeho ukazová ek byl jenom loutka, loutka sebral v-echny síly a zatáhl za provázky sval a spou- p ece jenom stisknul, a tím p esko íla jiskra a zapálila st elný prach a prach se prudce vz al a odpálil kulku.õ (Novák, 2007, s. 35-36)

Dal-í epizoda se týká období II. sv tové války. Strýc nahráva býval kdysi úsp -ným sportovcem, jenfle ve 13 letech b hem lyflování narazil kolenem na pa ez, rána se mu zanítila a o nohu p í-el. I s tímto postífením se rozhodl flít naplno, dokonce oplýval pov stí sv dce flen. Za druhé sv tové války se zapojil do odboje a na základ této aktivity byl poslán do koncentra ního tábora, ze kterého se dostal flivý dom . Zakusil v flivot mnoho pohrdání, cofl z n j u inilo silnou, ale také zran nou osobnost. Strýc byl také jedním z mála, kte í se nebáli se svým synovcem o záflitky z koncentra ního tábora otev en pod lit.

Malý Jan Novák m l velice rád také d de ka z otcovy strany, který si taktéfl pro-el koncentra ním táborem, dokonce m l doma schovány i v ci denní pot eby, které v tábo e uflíval. P es ve-kerou bolest dokázal být vtipný, milující a plný entuziasmu, asto vypráv l vnukovi p íb hy, které za války zaffil, proto jej malý Novák považoval za opravdového hrdinu.

Osobností, která zde zastupovala dal-í ást spole nosti byl strýc pýcha rodiny, který studoval v kn flském seminá í. Ten v-ak byl po revoluci r. 1948 internován na jiné místo, kde tajn dokon oval studia soub fln s prací p chova e pol-tá . Je zde zachycen obraz toho, jak fungovala Církev v dob , kdy byla víra zakázána. Zajímavý je popis tajného vysv cení na kn ze.

4.4 HLAVNÍ POSTAVY

D DA

Pro lepší představitelost si uvedeme obraz dědy, jak jej vnímal mladíky autor, jeho vnuk:

ŠByl to mohutný chlap širokých ramen, opálený, s pleť jako opracovaná kůže a pichlavými černými ohy. Husté stříbrné vlasy nosil ostříhané nakrátko a skoro poád se tvářil mrzutý. (...) Dědovi bylo přes šedesát, měl bolavou nohu, revma a rozedmu plic, bral prášky na srdce a ekal, ať se svítí změní, (...). (Novák, 2007, s. 12)

ŠSpal téměř vsedl, protože se mu špatně dýchalo, a nezabíral tím pádem v posteli na délku moc místa, stejně se mi ale občas stalo, že jsem se chodidlem dotkl jeho tuhých nohou, které byly na dotyk skoro stejně tvrdé jako děvina noha mého strýce nahrávače. (Novák, 2007, s. 21)

Máme-li dědu charakterizovat, pak se nejedná o obvyklého dědečka, nýbrž o staršího cholera, který je velmi zocelený životními zkušenostmi, které za sebou má. Děda je dosti tvrdohlavý muž, podobně jako jeho otec (ten si skokem ze seníku zlomil flebra, ale do nemocnice odmítal jet a bolest se snažil zakrýt). Sám malý Novák mu dává předzvěst šbetonové srdce, jelikož se mu nikdy neotevřel a neprojevil svou lásku tak, jak by si vnuk představoval. V příběhu jej opravdu vnímáme jako zapomenutého starce, avšak samotná zapomenutost a uzavřenost je motivem, který v příběhu autor rozkládá a skrze který nám vyloží celý děd v zajímavý život.

Děd v den probíhá v tichou dle řádu: ráno brzy vstává, poté pracuje a každý večer podstupuje svůj rituál, který je zároveň jeho nejoblíbenější částí dne. Nejprve smotá své nohy v horké vodní lázni, pak si emfl poslouchá rádio Svobodná Evropa, následně jde hřebelcovat své koně a ať poté se ukládá ke spánku. Právě koně byli dědovou životní vzpruhou, pouze ve stáji se mohl uvolnit a zapomenout na veškeré starosti. Koně patří k jednomu z motivů knihy.

ŠPo večer si dával děda koupel nohou. Sedl si na lavici u políky s rádiem, ponořil bílé sukovité nohy do lavoru vody, ze které stoupala pára, a pak itom šeloval ladicí knoflík na zlaté bedně velikosti bedny od piva. Hledal slabý a kolísavý signál Svobodné Evropy. (Novák, 2007, s. 12)

ŠZaínala jeho nejoblíbenější část dne. Osušil si nohy, zahnal své miláky do stáje a zabouchl dveře na celý svět. Na každou ruku si navlékl opáskovaný kartáč a dlouhými tahy

h ebelcoval m kké boky a široké zadky t ch velkých t l, rytmus pravidelných pohyb ho hypnotizoval a kon n fth ehtali a vyza ovali teplo.õ (Novák, 2007, s. 80)

Novák nám nep edstavuje d du pouze jako starého pána, ale za íná zvolna, popisem jeho flivota zamlada. Zde jej vykresluje jako zodpov dného mladého lov ka, který ví, co od flivota chce, a také nám dává zakusit, jak se jako osobnost vyvíjí.

šD da betonové srdce ode-el z rodného statku jako první, kdyflnarukoval za císa e pána do první sv tové války. Byl ale celou dobu v zázemí a válku m l krásnou. Hlídal st edov kou pevnost Kartouzy, nosil vodu, chleba a va ené brambory masovému vrahu Babinskému a navázal tak celoflivotní kamarád-oft s krigskolegou ezníkem. Po válce se vrátil na rodný statek, ale hned si v nedaleké vesnici namluvil babi ku. (í) dostala v nem statek.õ (Novák, 2007, s. 40)

Krom mnoha slabých stránek, které mu p inesly roky utrpení i d di nost, byl d da v mnohých v cech novátorský, podnikavý a velice schopný. Jeho podnikavost tkv la nap íklad v po ízení koupelny s tekoucí vodou, i v zaji-t ní vzd lání eledín m a d ve kám na statku a v zavedení elekt iny k jejich postelím v dob , kdy tyto v ci nebyly obvyklé. Také byl lov kem demokratickým, kterému lo o blaho zam stnanc . Nikdy se nad nimi nepovy-oval. Následující odstavce nám mapují d du práv v tomto pozitivním sv tle, jako pr bojného majitele statku.

šPostavil kolem dvora ze , sad obehnal plotem a p istavil novou sýpku. Po ídil si také jako první v polabské vesnici koupelnu s tekoucí vodou (í).õ (Novák, 2007, s. 40)

šD da byl ve vesnici považován za pokrokového zam stnavatele, protofle jeho eledíni a d ve ky jedli spole n s rodinou a po ve erech uflnemuseli pracovat. Spali sice na pejcharu, ale m li u postelí zavedenou elektriku, protofle d dovou nejpokrokov j-í my-lenkou bylo nau it kařdrou svou pomocnou sílu íst a psát.õ (Novák, 2007, s. 41)

Kolovala v n m také obchodnická krev. V-e m l pe liv zapsáno v tabulkách a nic mu neuniklo. O tom, fle se jednalo o nad jného e níka, sv d í práv dialogy s jeho obchodními partnery. Tím hlavním partnerem, který od d dy odkupoval dobytek byl škrigskolega ezníkõ, tomu prodal za velice dobré peníze starého, pochroumaného bý ka.

šD da zapisoval vyplacené mzdy, p j ky a v-echny ostatní finan ní transakce do tlustého notesu íslicemi velkými pes dva ádky, ale i tak mu kařdý se-ít vydrřel víc neřdeset let. Výplaty se hradily z prodeje prasat a krav d dovou krigskolegovi z Kartouz, který si po velké

válce otevřel ve městě M. eznictví a který jeden den v týdnu obcházel okolní vesnice a hledal výhodné nabídky. (Novák, 2007, s. 44)

Šťastně odvedl svého krigskolegu do chlívků a ukázal mu tam starou kozu. Pak se o ní ze-iroka rozbánil, že tohle zvíře je pro koridu ideální, že je sice trochu barvoslepé, ale že po tomhle kousku uflbyla sháněla ašflv Madridu, protože ^{ty}pan l ví, jak má po ádný bý ek vypadat. (Novák, 2007, s. 45)

ŠCenu m li domluvenou, a tak d da odvedl svého krigskolegu za stodolu a teprve tam mu ukázal bý ka, kterého mu práv prodal. **ezník nev íl svým o ím.** (Novák, 2007, s. 45-46)

D da si pro-el nejř zn-jími reřimy, od šcísá e pána, p es nacismus, ašfl po komunismus. Nutno podotknout, že Rudé armád nejřve také v íl, jenže sama konkrétní zku-enost s mladým Mongolem, který mu odvedl jeho nejčenn-jí v c ó neju-lechtilej-í kobylky ó jej nau íla pravému opaku. Nenávid t. Samotnému tématu reálného osvobození se budeme v novat v jiné kapitole.

ŠD da sám jim p ece vykládal, že ten, kdo se v Rudé armád dořil konce války, **musel být hrdina**, protože v-ichni slabo-í, zbab lci a smola í na východní front ufl dávno padli, a kdo by si necht l okouknout opravdové hrdiny? (Novák, 2007, s. 61)

T í roky po osvobození vyvstává dal-í d jinný mezník ó komunistický pu . Ten se d dy dotýká opravdu intimn . Kolektivizace jej p ípravuje o v-echny dosavadní jistoty, nakonec í on vstupuje do JZD. Í generace na-ích babi ek si vzpomíná, že s nástupem kolektivizace a zavedením zem d lských stroj se práce na poli uleh íla. Stejnou my-lenku vyjad uje í d da, který ov-em není za více volného asu a mén práce komunist m vd ný. Jak se zmi uje, dřufstvem doslova pohrdá a tento zp sob hospoda ení nevnímá jako správný.

ŠSvého lehkého řívota si v-ak nevářil a **dřufstvem pohrdal**, protože **tak -patné hospoda ení nikdy nezafíl**. Kařdý den po práci poslouchal Svobodnou Evropu a ekal, ašfl vláda padne. Byl si jistý, že s lidmi jako Jozef u moci nemohla řládná vláda vydrřet, í kdyřl si í lidé **tiskli peníze**, ašfl se z lis v tiskárn kou ílo. (Novák, 2007, s. 73)

ím star-í d da byl, tím více se podobal svému otci, který byl neustále nespokojený, tvrdý, nesmlouvavý a tvrdohlavý workoholik. Jednou z neřvřstířn-jích charakteristik d dy je jeho řívotní pesv d ení, že š(í) řívot je marnost nad marnost, a k eh í neřl mýdlová bublina. (Novák, 2007, s. 77)

S nikým si nebral servítky. Když zjistil, že jeho vnuk poslal na Jozefa stádo býk, opatřil jej jasnou výhrůfkou: *šP ásahám b h, fle bych t nejrad-i roztrh jako hada!* (Novák, 2007, s. 147) V této situaci se jednalo o reakci pím enou, ovšem dda byl v t-inou zamra ený celý den a svému vnukovi se nevnova, cofl vnuka pudilo vzbuzovat jeho pozornost r znými iny. Vrcholem komunistické moci na vesnici bylo doná-ení na vlastní rodinu ó Jozef, d d v nep ítel si skutek vnuka dobre zapsal a donutil jej s d dou dojít na zasedání straník v hospod , kde musel uznat svou vinu. Po této scén , cestou dom , d da vylil svou bolest p ed vnukem. Domníváme se, že tento odstavec je samým jádrem knihy a d dovým verdiktem nad reflimem i nad celým jeho flivotem.

šCo ho je-t mohlo v flivot potkat? V-echo, na co v flivot drfler, nechal napsat na drufstvo, stal se zam stnancem a d lal, co mu p ikázali, kaflký den se díval, jak mu statek p ed o ima pustne a jak se v-echo, v co kdy v il, stává ter em posm chu, byl ve ejn spráskán bi em a te ho dokonce je-t i p inutili, aby doná-el na svou vlastní rodinu. (Novák, 2007, s. 155)

VNUK

šVím jen, fle na fotkách z té doby je útlý chlapec s jasnýma bystrýma o ima, vlasy barvy písku a od enými koleny. Nic v jeho bezelstné a p átelské tvá i nenazna uje, eho v-eho byl schopen, a já te nechápu, jak je to mofné. Je snad ten obli ej ufl také maskou? Nevím. (Novák, 2007, s. 9)

Vnuk je oby ejný m stský chlapec s neoby ejným traumatem ó myslí si, že jej nemá rád vlastní d de ek a tomu uzp sobuje i své chování. D d v nev ícný postoj v i n mu uvádí hned na prvních stránkách a e-ení tohoto problému nám postupn odkrývá celý d d v flivot. D da nám je z pohledu vnuka p edstaven takto:

š(í), ale hlavn byl ve vesnici ná-d da betonové srdce, kterému jsem byl naprosto ukradený. (Novák, 2007, s. 11)

Jednou z jeho oblíbených her je pisuzování výstifných p ezdívek len m své rodiny. Nap íklad d du nazývá betonovým srdcem (tvrdost, nenávist), babi ku kobrou královskou (ostrafítost) a strýce nahráva em (asto spolu vedou vtipnou konverzaci, b hem které si vzájemn šnahrávajíó vtipnými hláskami).

O každém víkendu dojíždí s rodinou na d d v statek. Jelikož se jedná o chlapce, má typické chlapecké vlastnosti. Je velice zvědavý a líbí se mu podívat v ci. Často sedává u okna ve svém pokoji a pozoruje okolní d ní. Vidí venku tanky p i osvobození, vidí holuby, kte í flerou hovna, která práv vyvrhli kon .

š(í) *a za nimi táhl pár koní s mohutnými kotníky vagon zrní a jeden valach zvedl ocas a za pochodu trousil kobylince, na které se okamžit slétli chocholou-ové. Tohle bylo ve svém hnusu hluboce fascinující* (í).⁵ (Novák, 2007, s. 10)

D tský pohled na situaci bývá často spojený se zvdavostí. Pokud se dít ti n co nezdá, pot ebuje tomu p íjít na kloub. Pro je d da neustále zamra ený? Od vodní si to r zn a také se domnívá, fle je v jeho moci d du rozveselit.

š*Tentokrát jsem ale v d l jak na n j. Práv jsem se totiž nau il íslice, z ehofl byl u nás každý na mrtvici, a tak jsem si stoupl naproti d dovým novinám a hledal jsem na titulní stran n jaká ísla. (í) zanotoval jsem jako malý pop v k š jeden tisíc d v t set padesát dev tō. D da nic. (í) Neobt fboval se ani usmát, ani zamra it* (í).⁶ (Novák, 2007, s. 11)

Když mu tento pokus nevychází, vymýlí novou taktiku ve stylu: šKdyž si m on nevímá, já si jej také nebudu vímámat.⁷ ímfl si za íná ufl jako malý také utvá et šmaskuō neup ímnosti.

š*No tak dobre d do, pomyslel jsem si, tuhle hru umím hrát taky, a vyb hl jsem z chalupy* (í).⁸ (Novák, 2007, s. 11)

š*Koukej, d do, naprosto si t nevímám, sleduje-to? A hele, d do, já mám asu mo e, já toho asu mám daleko víc neftly, jo, nedá se nic d lat, tak to prost je.*⁹ (Novák, 2007, s. 12)

š(í) *a já jsem nad tím dumal, jak nespravedlivé je, fle m d da nemá rád, když jsem jeho jediný vnuk.*¹⁰ (Novák, 2007, s. 13)

S vylé ením traumatu a s objasn ním d dových nálad p íbíhá na pomoc jeho matka. Ta se zmi uje o kolektivizaci a navádí synka, aby si vzpomn l na situaci, kdy Jozef na zabíja ce z nenávisti zpráskal d du bi em. Odkrývání tajemství je jedním ze zásadních motiv knihy. Po odkrytí tajemství musí vnuk uznat, fle d da je hrdina a jeho pohled na n j se m ní k lep ímu a soucitn j ímu.

š*D da byl prost fakt hrdina, dokonce ani nemrkl, když mu máma na rám nalila jōd. (í) já být na jeho míst , tak jsem val jako tur.*¹¹ (Novák, 2007, s. 19)

š(í) *byl jsem to najednou já, kdo to vidí jinak.* (Novák, 2007, s. 21)

Zároveň p sobí i vztahová nost. Jak je možné, že to v-ichni ví a já ne?

š(í) *cofale znamenalo, že mně nikdo nikdy nic ne řekl a že jsem v na-í rodině byl páte kolo u vozu.* (Novák, 2007, s. 20)

Na-ím cílem není postupně popsat celý děj románu, to je úkolem jiné kapitoly. Na-ím cílem je ukázat vnuka v co nejintimnějším světle v jeho pochybnostech i radostech. Podívat se na něj z více úhlů, abychom pochopili jeho stanovisko nejen k dědovi, ale i k jeho flivotu a k celému příběhu. Zmínili jsme tedy vlastnosti: neupřímnost, dětská nevinnost, zvdavost, vztahová nost. Dělefitou chvílí byla chvíle, kdy se nevinnost začala promítat v pomstychtivost a nejistotu. Malé dítě si neuvdomuje děsledky svého jednání, ale s odstupem času dokáže uznat, že určitě in, kdy překročil hranice dobra, mu pomohl v dalších činech, kdy tyto hranice nebylo jifitak překročit. Je známo, že to, na co myslíme, nás naplňuje a tvoří naše myšlenky, které následně přecházejí v činy. Touto myšlenkou byla pomsta Jozefovi, vyslal na něj stádo býků. Ještě před tím však kramlí rozbil zadní okno jedoucího autobusu, aby se předvedl před kamarády z vesnice. Věchny tyto činy mají ale jediný kořen – nepijetí.

š(í) *protože jsem v děl, že zítra konečně udělám něco, za co mi děda bude mít rád tak, jak jsem po tom vřflycky toufíl, a nemohl jsem se dokat až zase otevře u o i a bude svítě ráno.* (Novák, 2007, s. 23)

š(í) *sleduje–to, babi? Jen se koukej, jakou mám páru, já dneska vy e-ím jednou provřfly v-ěchny problémy své ta.* (Novák, 2007, s. 26)

š*Je to neuvítelné, skoro m to ařmrzí, ale nikdy uřlo rozřlákaném okně neusly-ím ani slovo. Jsou chvíle, kdy bych se nejrad-ě-el sám přiznat, tak stra-ě mi to vadí, to přece nem že být pravda, aby někomu klidně přo-ly takové věci. (í)* Poslední podivnost, kterou mi rozmlácené okno odhalí, je, že *první stra-ěný zlo in vám nesmírně usnadní kařřlý děl-ě.* (Novák, 2007, s. 87)

š*Obrátil se do ohrady a tam bylo po v-ěm. V blátě leřfel zdupaný chomá-ěrné látky. To má–za to, že jsi spráskal dědu bi em, ty sanktusáku jeden, te uř si nikdy řřádným bi em ani ne–vihne–. A děda betonové srdce se brzo dozví, co se stalo, a konečně se na m usm je, poklepe si na zdravé koleno a já mu na ně vylezu a on mi bude vyprávěť historky z války, jako mi je vyprávěť m j druhý děda.* (Novák, 2007, s. 112-113)

Dětská istota se za jiná promítovat b hem letních setkání s o rok starší Helenou, která si ráda hraje šna doktora, kdy se d ti p ed sebou svle ou a vzájemn se uspokojují.

šJá z ní stáhl plavky a ona m pak nechala dívat se na -rbinu v hrbolku mezi jejíma pootev enýma nohama, cofl bylo zdaleka to nejúchvatn j-í, co jsem kdy vid l. (Novák, 2007, s. 109)

Nejniter n j-í ást textu je ta, ve které se bje d tskost s po ínající p em nou osobnosti skrže iny, za které si musí nést zodpov dnost sám za sebe.

šNecht l jsem ufl nikdy vstát ze své teplé postele a touflil jsem po tom svázat zlaté etízky s bronzovými -i-kami, které pohán ly as v kuchyni kobry královské, svázat je tajným uzlem, jaký nikdo nedokáfle rozvázat, aby v-echo z. stalo tak, jak to práv je. (í) ale zárove jsem dob e v d l, fle tohle je jenom dal-í potrhlý nápad nezodpov dného m stského parchanta, který neumí myslet v malém (í). (Novák, 2007, 161)

JOZEF

šJozef byl **netrp livý mladý mufl**, který se ve vesnici objevil ke konci druhé sv tové války a který se svým **temperamentem dokonale hodil do té netrp livé doby**. Byl na první pohled bystrý, ale nechápal, na co by mu psané slovo v flivot bylo. šPane -éf, kdyfl se m flu s holou hubou dostat afl do Ameriky, tak pro bych si motal hlavu s n jakou abecedou? A panáky si v hospod spo ítat umím! (Novák, 2007 s. 41)

D d v úhlavní nep ítel. Pijan, nevzd lanec, ale p es to zprvu poctivý lov k. Nep átelství vznikalo pozvolna. Nejprve pracoval Jozef na d dov statku jako ko í, ob as si pot eboval p j ít peníze na pivo, d da si v-e pe liv zapsal a Jozef do poslední koruny vrátil. Byl dobrý pracant a v ned li chodíval s rodinou na m-e, kde krásn zpíval. V-echny chmury, p edev-ím mén cennost zahání alkoholem. Málokdy vystupuje bez šfla-ky.

šKdyfl Jozef u d dy za ínal, **chodil je-t kaflou ned li s celou rodinou do kostela a krásn zpíval**. M l dobrou pam a skoro nikdy si nic nespletl (í). (Novák, 2007, s. 41-42)

šTehdy mu je-t nevadilo, fle musí d du pokaflde poprosit, aby mu p e etl dopis z domova. (Novák, 2007, s. 42)

šV d l, fle **Jozef nemá dluhy rád** a fle p j ku poctiv a bez u-t pa ných e í splatí, ale zárove mu bylo jasné, fle zítra ráno moc práce nezastane. (Novák, 2007, s. 43)

Jozefova závist a mén cennost se ov-em pln zhmotnila b hem komunismu, kdy se stal švelkým partajním zví etem na drufstvuõ a zasloufil se o zni ení d dovy dlouholeté práce. V opilosti dokonce d du zmrskal bi em. Nez stal pouze u fyzického násilí, v opilosti se uchýlil i k tomu psychickému.

šJozef jenom stojí, ml í a nenávistn zírú na d du, je o n jakých dvacet let mlad-í, má široká ramena a brunátnou pokofku, zni ehonic zase zvedne bi (í).õ (Novák, 2007, s. 19)

šBylo to t i roky po válce, co se Jozef v hospod ofral víc nefl jindy, a kdyfl byl skoro namol, pra-til o st l rudou legitimací. To ufl u d dy jako eledín nepracovala do kostela také nechodil. Byl lenem komunistické strany a bral si na starost kolektivizaci. šTak co, kulaci, to umíte co? (í) Tak tebe zkolektivizuju první, ty hajzle, to si pi-õ (Novák, 2007, s. 70)

šJozef se nikdy p edsedou drufstva nestal. (í) Rychle si uv domil, fle by mu (kariéra) p ekáfela v pití (í).õ (Novák, 2007, s. 79)

4.5 VEDLEJÍ POSTAVY

MÁMA

Hodná, mate ská osoba, která miluje svou rodinu, svého syna i otce. Její mate ství se pln projevuje ve starosti o svého syna, kdy mu vyloflí pravý d vod d dova smutku. Je velice citlivá a vnímavá ó sama rozpozná v my-lenkách syna nejistotu z d dovy lásky v í n mu. V p íb hu je d leflitým hybatelem d je, skrze ní se odkrývají nová témata, nové souvislosti minulosti její rodiny.

BABI KA KOBRA KRÁLOVSKÁ

Typov se jedná o pravou eskou selku, která zvládá domácnost s jistou elegancí. Dal-í vlastnost, kterou bychom ji mohli p isoudit je práv ostrafitost. Babi ka nev í kaflnému sm jícímu se lov ku, prohlíflí si jej šobráceným kukátkemõ a lehce odhalí, kdyfl jí n kdo lfe. Také je vskutku praktickou flenou a v ci, které v flivot p icházejí p íjímá skrze krédo šPán B h dal, Pán B h vzal.õ

šBylo hodn po deváté a babi ka m la zabaleno, ale nep icházel nikdo, kdo by jí odvlekl do pracovního lágru, a tak si otev ela zava ova ku svých nejslad-ích hru-ek. Schra ovala je pro vnou ata, ale pro by je m la nechávat t m lump m z drufstva, kdyfl to tady v-echo ur it

rozkradou? (í) Na dv r couval nákla ák a n kolik chlap pok ikovalo pokyny na idi e. Nejhlasiť ji z nich val Jozef. š Jen to , to , to ! E-t víc, eho se bojí-, tak a te srovnej kola a dupni na to. No neboj, neboj, ty hrdino!õ (Novák, 2007, s. 210)

Mezi dal-í osobnosti knihy se adí epizodní postavy: bratr ú etní, strýc nahráva , strýc pýcha rodiny, d de ek z otcovy strany. Dosti kontrastní jsou také postavy Jebemti a Sn ztesim . Tyto postavy jifi podle velice pejorativních názv vyjad ují d d v názor na komunismus, jelikoŃ ozna ují dva funkcioná e této strany. Domníváme se, Ńe podrobná charakteristika t chto postav není nutná. Je t eba podotknout také negativum, jelikoŃ v-echny postavy jsou vylí eny dosti ernobíle. Tento lov k je -patný a hloupý, tento dobrý a inteligentní ó cofl nám znemofl uje -ir-í a hlub-í vhlad do doby, která vskutku ernobílá nebyla.

4.6 MOTIVY

šMotiv ó základní jednotka tematické výstavby, tematicky dále ned litelná.õ (Lederbuchová, 2002, s. 200)

šMotiv ó tematická slofka díla, která se uŃ nedá dále d lit; je to nejmen-í áste ka tematického materiálu, cofl ve skute nosti znamená, Ńe kaŃdá v ta má sv j vlastní motiv. (í) Podstatou motivu v hudebním díle je pohyb a návratnost. Ur ítá tematická slofka se v hudební skladb st ídav objevuje a ztrácí, aby v záv re né fázi byla n jakým zp sobem zavr-ena a ukon ena. Stejným zp sobem prostupuje tematická slofka dílo slovesné.õ (Pavera a V-eti ka, 2002, s. 234)

VZPOMÍNKA

Novák tento motiv pojímá autorským zp sobem. Nejedná se o melancholický záblesk minulosti, ale o jadrný popis toho, co profiil. Sám charakterizuje vzpomínky velmi nezvykle:

šNeurologické bubliny v -edém karfiolu, výpadovky z p ítomnosti, za-modrchané et zce chemických reakcí katalyzovaných v-ím, co se stalo potom, podivný software sn doopravdy?õ (Novák, 2007, s. 9)

Vzpomínky jsou samotným centrem p íb hu, a to hned dvojít . Autor vzpomíná na své d tství a skrze to i na d du, d da poté vzpomíná na své mládí. Sám je velice subjektivní a jednostranný. N které z jeho obraz vyjad ují jeho názor na tehdej-í spole nost:

šByl to sv t postavený na my-lence v-eobecného bratrství, kterou realita stáhla do k e e, sv t podivných strach , lfk, vyhlá-ek a gest, ale mn ten sv t p ipadal naprosto normální, protofe jsem o flivot nic jiného nev d l, kdyfljsem odtud jednoho horkého ned lního rána na konci -edesátých let s rodi i odcházel. M l jsem na sob krátké kalhoty, na nohou sandály a v ta-ee jenom istou ko-ili a spodní prádlo, protofe jsem se domníval, fe jedeme na ned lní výlet, a ani ve snu m nenapadlo, fe uflto m sto nikdy neuvidím.õ (Novák, 2007, s. 6)

Podobnou subjektivitu a konkrétnost p sobící afl násiln m fleme zpozorovat v kapitole *Voda*, kde brilantn popisuje panenskou krajinu a renesan ní domy m sta M., mezi kterými se vyno ují továrny *šjeftzamo ovaly vzduch a vodu, kam v t-ina obyvatel chodila pracovat anebo práci p edstírat.õ (Novák, 2007, s. 7)* S tímto motivem se nám pojí i motiv následující.

NENÁVIST

O lásce se v knize tolik nemluví, ale nenávisť jí p ímo prostupuje. D da je nenávisť a neodpu-t ní plný. Je velkým vlastencem a svou práci d lá dob e, jenfe jakmile je na-e zem n kým suflovaná, nehodlá se jen tak podmanit, stojí si za svými hodnotami. Z celého srdce nenávidí N mce, kte í zabili spoustu na-ích lidí, nenávidí Rusy, jako národ, který nám vzal demokracii a který nám diktoval, co máme d lat, nenávid l samotnou komunistickou stranu, která jej dovedla na mizinu. Nenávisť spoje n s bolestí se odráflí i v jeho obli eji a na jeho postav . A skrze své názory ovliv uje také celou svou rodinu, která jeho my-lenky sdílí. Subjektivnost je v p íb hu obsaflena dosti, jifl samotný titul knihy nám nazna uje, fe nep jde o obecnou úvahu, ale o velice niterné a konkrétní téma, proto je D d v pohled takto zkreslený a dle jeho názoru jediný správný.

PENÍZE A KORUPCE

Velmi zajímavý motiv, který se objevuje v knize ve vztahu k socialismu se objevuje i v reálném autorov flivot . Kv li zpronev ení pen z celá rodina emigrovala. V knize se ke korupci vyjad uje sám d da n kolikrát. On je v tomto ohledu p íkladnou postavou ó vede si pe liv ú etnictví a ani koruna mu neunikne.

šV dob mého d tství provozovalo m sto dv kina, knihkupectví, antikvariát a stálé divadlo, které by t icet tisíc obyvatel normáln nikdy neuflivilo a které financoval stát, jenfe ten, jak d da jednou památn poznamenal, si na to ty prachy taky vytisk.õ (Novák, 2007, s. 7)

Pravým opakem d dy, v souvislosti se starostí o peníze je jeho bratr, který se zabývá prací ú etního. Mnoho pen z prohý í a s velkými dluhy se vrací dom , aby poprosil otce o

p j ku. V Bibli se nad Marnotratným synem otec smiluje, zde ne. Odmítnutí otcem jej dovede k existenciálním úvahám, které ukončí smrtí. V jeho případě tedy vedou peníze ke smrti.

šV ú etnictví mu **scházelo 6 tisíc a vlastní otec, který kdyby chtěl, mu ty peníze mohl obstarat, aniž by o cokoliv přičel, ho právě poslal zpátky s prázdnou.** (1) **otec pro něj mluví jen opovržením.** (Novák, 2007, s. 34)

š(1) **ufl zase po útala peníze, ten jeho ukazováček byl jenom loutka, loutka sebral všechny síly a zatáhl za provázky svalů a spouště p ece jenom stisknul** (1). (Novák, 2007, s. 35-36)

V souvislosti s penězmi panují určité zvyklosti, alespoň při smlouvání tomu tak bývá. Malé dítě nechápe, že maminka s pohledem obchodníkovi říká, když mu tvrdí, že tolik peněz ke koupi kabátu nemá. Jednalo se o konkrétní případ, který se stal mamince, když byla ještě malá. Odkrývá se nám tím zároveň motiv masek a zde masky pokrytectví a babička přede mnou páchá hříchy a sama se ospravedlňuje.

š(1) **když přede mnou za al prodava odvíjet čtyřky tlustých vlnitých látek, babička najednou prohlásila, že si látky jen tak prohlíží, že nový kabát zatím nepotřebuje. Prodava snížil cenu. Babička opakovala, že žádný kabát neshání** (1), **šAle, maminko, dyk si zrovna říká, jak potřebuje – nově kabát!** (Novák, 2007, s. 47)

š(1) **protože když babička náhodou najde jakou nepravdu, tak dojde k ní, pro to dle a přede mnou jí to mrzí a v neděli přejde ke zpravodajům, takže to vůbec neznamená, že se má lhát, protože kdo říká, ten krade, a kdo krade, ten visí. šJe ti to jasné?** (Novák, 2007, s. 48)

Posledním případem, který si uvedeme, bude záležitost strýce nahrávající. Dlouho se snažil za jít si domů pevnou linku, byl zapsán v dlouhém seznamu žadatelů, nic se ovšem nedělo. Za komunismu mu byla nabídnuta protekce za úplatek. Strýc se této nabídce nestal divit a odmítl ji.

š**Davaj symbolickou stovku a zejtra v sedm na to u tebe kluci vletí.** (1)

š**Promi, soudruhu, ale jak je možné dobrat se jakýkoliv spravedlnosti v systému, který je ze své podstaty nespravedlivý?** (Novák, 2007, s. 137)

STÁRNUTÍ

Kontrast mezi mládím a stáří. Malé dítě se snaží pochopit, jak se mohl z dědy, silného statného mufla, vojáka, stát nespokojený stařec. Velmi zajímavá je scéna, ve které se babička pohlédla a vnoučce jí potají sleduje. Jeho pocit je jednoznačný – iré zduření:

Štdivé vlasy te mla pichycené v drdlku, visely jí dol jako podivné údké provázky. Na očí mla brýle, ale zuby si je nenasadila, a tak se jí velikánské oči blýly nad malinkými svraťkými ústy a její tvá vypadala jako odraz v křivém zrcadle. (...) sundala si noční košili a já se díval na její prsy jak visely kolmo dol, když se ohnula ke stoleku, aby si opláchla tvá. Byly dlouhé a hubené, skoro jako banány a zvláťně se s každým pohybem houpaly, (...). (Novák, 2007, s. 24)

Tento úryvek nám může připomenout kapitolu z knihy českého spisovatele Wolfganga Herrndorfa, ve které třináctiletý teenager přemýšlí nad tím, jak je možné, že tyto šbáfloví dchodci mohli být kdysi také mladí krásní a sváfí lidé.

ŠVbec jsem si nedokázal představit, že ze m jednou taky bude takovej šbáflový dchodce. (í) V-ichni byli šbáfloví. Nedokázal jsem si představit, že i tyhle starý paní byly kdysi mladý. Je byly stejný starý jako Tatjana, že se veer naporádily a -ly n kam tancovat a že o nich n kdo říkal, že jsou pkný divo-ky, tehdy před padesáti nebo sto lety. (í) I ty normální mly plány do budoucna a určit si neplánovaly, že se promní v šbáflový dchodkyn. (š) (Herrndorf, 2012, s. 106)

TAJEMSTVÍ

Každý člověk má své tajemství, o kterém ví v t-inou pouze jeho nejbližší. Podobně má i každá rodina své tajemství, i zakázané téma, o kterém se všeobecně ví, že se na rodinných oslavách nemá otevírat. V takovém případě se v t-inou jedná o smutnou událost z minulosti. Podobné tajemství má i dědova rodina. Když člověk dozraje, tajemství mu je sděleno, podobně je sděleno i malému Novákovi:

ŠTak už chápeť, jak tady ddu nenávidí? šzeptala se m nakonec. šProto m dda nemá rád? šVítť, že to pole za stodolou kdysi patřilo ddu? A to pole za ním taky? A konve stáji? A krávy? A celý sad? (...) V-ěchno mu to zabrali, a te to jenom celý níej. Nikdo z nich se o nic nestará a dda se na to musí den co den dívat. Jak by ti bylo, jak by ti asi bylo, kdybys musel furt koukat, jak n kdo rozbíjí v-ěchno, co sis postavil? Jak do toho mlát j a máj radost z toho, že t to -ťve a mrzí a bolí? No tak vidíť. Tak te aspo víť, jak se dda cejtí. Bějt v jeho křfi, taky bys byl pkn mrzutej! š (Novák, 2007, s. 20)

NÁBOŽENSTVÍ

Náboženství, víra v Boha, nadpřirozeno, bylo za každé totality v hledáku tajných služeb. Nemusíme snad připomínat nacismus druhé světové války. Katolictví a samotné křesťanství trpělo také. Během komunismu probíhaly proti členům Církve monstrprocesy, na což navazovaly Akce K (kláštery, kněží) a Akce (školy). Důsledkem těchto akcí bylo osamění mnoho šlachovitých lidí, kteří byli v klášterních kolech i internátech a pocházeli ze sociálně slabých skupin (Totalita [online]) společně se zničením kulturních objektů (vzácných knihoven, ad.) ve kterých vždy sídlily.

Mnoho rodin odpadalo od tradicionalismu. Podobná i rodina Nováková. Babička a děda je třeba v ilii, a také se u nich na statku musel modlit, což ufl doma nemusel.

Šty fráze mi v bec nic ne íkaly, chrlil jsem je ze sebe, abych to m l co nejrychleji za sebou, and lí kum jstráfhí kuopatrujmi, nikdy m ani nenapadlo, co se za obsahem t ch slov skrývá, (...) byla to prost blbost. (Novák, 2007, s. 22)

Pravý důvod nevíry je však jinde. Sám uvádí, že kdyby její rodiče vedli a on byl hluboce v ícím lov kem, byl by schopen se o tak zásadní otázce hádat ve škole s u iteli, proto z n j rad jí rodiče vychovávají šfunk ního pokrytce.

K

Symbol svobody, nad je v kontrastu s utrpením. Koní si děda vřdycky povafloval ó i p es t ílkou práci na poli chodil ve er co ve er své kon do stáje h ebelcovat. Sám se zmi uje o tom, že: *Šty kon nev d j, že si n jaký lidi ud lali revoluci, (Novák, 2007, s. 81)* Velmi silně p sobí scéna během probíhající kolektivizace, kdy se kolem d dy mihne opilý Jozef a do stáje za ve: *ŠTak a -lus! Kdo nepracuje, a nejí! Dete do salámu, vy hajtry dojebaný! (Novák, 2007, s. 192)* K je také to poslední, co zbylo z d dova hospodá ství a eho se protestně dobrovolně vzdává. Tento motiv je snad jedinou d dovou radostí, které se každodenně v nuje a o kterou pe uje.

4.7 JAZYK

Autor má velice specifické vyjadřovací schopnosti. Jeho jazyk v knize v t-inou erpá z obecné e-tiny, v jejímfl prostředí vyr stal, proto je p íb h dosti autentický. Ostatně, o tom, zdali erpá z pravdy í z fikce mluví on sám v první kapitole knihy:

šVím jen, že nic nevím a že se tenhle příběh stal a že je o lidech, kteří opravdu žijí, a že mě vyprávění se drží reality a do fikce sklouzne, jenom když ho realita nedotáhla anebo zamodřchala tak, že mi připadá lepší ho udělat nad pravdu jasnější. (Novák, 2007, s. 9)

Již na krátké ukázce můžeme pozorovat základní jevy Novákovy projevů. Zaměříme se nejprve na syntax. Větná skladba, kterou autor užívá je neobvyklá. Větinou se sice jedná o krátké kapitoly, ovšem v kontrastu s dlouhými, nekončícími souvětími, které obsahují mnoho slovosledné inverze, takže pro pochopení, si potěbujeme myšlenky správně poskládat, jednu po druhé. Dlouhá souvětí u Nováka neznamenaají dlouhé popisné i milostné, nicneříkající pasáže, opřít jsme u jádrného projevu autora, kde je věeno pouze to, co má být. Další oblastí jazyka je stylové rozvrstvení slovní zásoby. Časté je užívání odborných slov, zvláště ze země českého prostředí (např. zdymadla), knižních výrazů (...)*voda, již jsme předešli* (...) (Novák, 2007, s. 5) a slov cizího původu, především německého a ruského (např. defraudant, olovko dopouštící se zpronevěry), ale také výrazů latinských a italských (grace Dei). V souvislosti s obecnou větinou (jedinej, zlej, takovýho) a místním dialektem užívá autor i dobře známých slov univerbizovaných (dobřejtro). Neméně časté je také užívání hanlivých výrazů (Jebemti) a pejorativních archaismů (bordelmamá). Po zvukové stránce jazyka se zde vyskytuje eufonie i kakofonie (např. drásavý v ískot). Z hlediska stylu je hlavním postupem postup vyprávění, ten se občas střídá s květnatým popisem, který místy tvrděmu stylu autora dodává hodnotu krásné literatury.

šHlavní most byl široký, dlážděný kořícími hlavami a lemovaný flulovým zábradlím, a pod jeho masivními oblouky hřmela vodní elektrárna. (Novák, 2007, s. 6)

Vyprávěská rovina se během příběhu nejprve proměňuje. Chvilí vykládá příběh z pozice dítěte (vnuka), chvíli přemýšlí jako dospělý s flivotními zkušenostmi a snaží se pochopit, proč určitě v cí jako malý udělal, co bylo jeho pohnutkou. V některých pasážích užívá velice odborných výrazů v větinou, když filozofuje nad smyslem flivota, smyslem ran, které flivot dává. Pokud mluví vnuk, užívá autobiograficky ich-formu, při popisu dějů a dalších postav a jejich příběhů pak er-formu. Musíme konstatovat, že je velmi těžké se v příběhu zorientovat. Text se formálně více podobá nártu scénáře než spojitému románu. Dokázali bychom si představit toto dílo i zfilmované. Základní atributy dobrého filmu totiž příběhu nechybí: napětí, gradace, krev, násilí, objevování erotiky, alkohol, sprostá mluva, totalita (ve které lze vykreslit rysy hrdiny i padoucha), kontrast mezi společenskými skupinami a hrdina bojující proti nespravedlnosti.

5. ZÁVĚR

Domníváme se, že bakalářská práce může být jedním z pramenů doplňujících jinou odbornou práci na téma totality. Autorovi takové práce může být užitečné například promyšlené na rozebraných postavách, dopad totality na konkrétní životy i autorovy filosofické úvahy a myšlenky.

Práce by se v budoucnu dala rozšířit na samotné téma kolektivizace české vesnice. Zde by se román *Da da* srovnal s jinými, tematicky obdobnými díly oficiálními (například hra *Konec masopustu* Josefa Topola) i ineditními a exilovými.

Jedním z našich cílů bylo představit román mladému čtenáři. Román je pro mladého čtenáře vhodný. Na poměrně málo stranách autor zachycuje životní osudy několika lidí flujících v totalitních reflimech. Je pochopitelné, že nás může zprvu odradit nezvyklý projev autorů. Uznáváme, že zvyknout si na Novákův styl psaní trvá delší dobu, ale stojí za to vložit do něj více času. K pochopení autora a jeho zemitěného vyjádření, nám dopomohou interview, ve kterých uslyšíme, jak mluví o s jakou dikcí, jakým útvarem národního jazyka, s jakou životní filosofií, popřímo i jak gestikuluje. Proniknutí do jeho světa nám pomůže uchopit text z té správné strany.

Závěrem zdůrazňujeme, že Novákovo dílo je málo objektivní, ale zato autentické. Neobjektivitu dokládá například zobrazení postav. Postavy nám jsou představeny černobíle. Stačí se podívat na jména představitelů KS jako Jebemti i Sn ztesim, i na jejich skutky a neznalosti (například v zemědělství o neví, jak nastartovat traktor, jak pracovat na poli), které jsou dány do kontrastu s dědou, pro něhož se jedná o samozřejmosti, které si léty tvrdé práce vydobyl. Autenticita je pak patrná v pravdivosti a skutečnosti příběhu (nejedná se o smyšlený příběh, ale o životní příběhy autorova dědy, subjektivita je tedy na místě a k vykreslení hlavní postavy, kterou autor vnímá z pozice vnuka, je důležitá). Určit by při analýze kolektivizace nebylo dobré ulpět pouze na tomto díle. Z jiného pohledu se jedná o román s vysokou literární hodnotou (což dokládá i obdržení Ceny Josefa Tmavoreckého). Investováním času do kvalitní literatury, která po nás pofladuje, abychom přemýšleli, můžeme být pouze obohaceni. A to nám příběh dědy rozhodně může nabídnout.

6. PRAMENY

NOVÁK, Jan. *D da*. Praha: nakladatelství Jiří Krechler a bookman, 2007. ISBN 978-80-903455-6-0.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Pr vodce literárním dílem*. Jinoany: Nakladatelství H & H, 2002. ISBN 80-7319-020-6

PAVERA, Libor a VĚTIKA, František. *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. ISBN 80-7182-124.

FOERSTER, Thomas C. *Jak číst romány jako profesor*. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7294-929-8.

JECH, Karel. *Kolektivizace a vyhánění sedláků z pody*. Praha: Vyšehrad, 2008. ISBN 978-80-7021-902-7.

URBAN, Jiří. *Venkov pod kolektivizací knutou*. Praha: Vyšehrad, 2010. ISBN 978-80-7429-055-8.

ŠEVČÍKOVÁ, Marka. In: rozhlas.cz [online], rubrika Host Radioflornálu: Jan Novák. Aktualizováno r. 2011. [cit. 16. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/host/zprava/jan-novak--844321>.

YOUTUBE. In: youtube.com [online], po ad: Uvolni te se, prosím: Jan Novák, Sára Saudková, Marka Holáková 26. 1. 2007. Aktualizováno r. 2015. [cit. 16. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=HXqLuuKmV74&t=239s>.

VLTAVA. In: vltava.rohlas.cz [online], po ad Mozaika: Cena Josefa Škvoreckého o Jan Novák. Aktualizováno r. 2007 [cit. 16. 4. 2017]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/cena-josefa-skvoreckeho-jan-novak-5112027>.

OSOBNOSTI. In: spisovatele.cz [online], flivotopis: Jan Novák. Aktualizace nevedena [cit. 16. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/jan-novak#cv>.

PILA, Martin. Slovník české prózy [online], heslo: NOVÁK, Jan: Miliónový jeep. Aktualizace nevedena [cit. 16. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1520>.

ZV INA, Pavel a R fiI KA, Daniel. totalita.cz [online], láněk: Kolektivizace. Aktualizace neuvedena [cit. 16. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/kolektivizace.php>.

ZV INA, Pavel a R fiI KA, Daniel. totalita.cz [online], láněk: Kolektivizace. Aktualizace neuvedena [cit. 16. 4. 2017]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/cirkev/cir_05.php.

ESKÁ TELEVIZE. ceskatelevize.cz [online], po ad: Historie.cs ó Ukradená p da. Aktualizace r. 2008 [cit. 16. 4. 2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/208452801400003-ukradena-puda>.

7. ANOTACE

Jméno a příjmení:	Tereza Menšíková
Katedra:	eského jazyka a literatury
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Jaroslav Vala, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Interpretace díla Jana Nováka Dáda
Název v angličtině :	The interpretation of the novel The Grandpa by John Novák
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá rozбором a interpretací jednotlivých rovin historického románu esko-amerického spisovatele Jana Nováka Dáda. Cílem práce je propagací a interpretací knihy přiblížit mladší generaci historii kolektivizace a totalitních režimů na našem území.
Klíčová slova:	Interpretace, Jan Novák, historický román, kolektivizace
Anotace v angličtině :	This bachelor's thesis deals with the analysis and interpretation of the individual aspects found in "The Grandpa", a historical novel by Jan Novák a Czech-American writer. The aim of the bachelor thesis is to introduce the history of collectivization and totalitarian regimes in our country to the younger generation through propagation and interpretation of the book.
Klíčová slova v angličtině :	Interpretation, John Novák, historical novel, collectivization
Přílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	28 stran = 63 910 znaků včetně mezer
Jazyk práce:	eský jazyk